



Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Навчально-науковий інститут права

5899 Методичні вказівки
до практичних занять та самостійної роботи з дисципліни
«Аргументація та інформаційні технології для правників»
для здобувачів спеціальності *081 «Право»*
освітнього ступеня «бакалавр»
для всіх форм здобуття вищої освіти

Суми
Сумський державний університет
2024

Методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи з дисципліни «Аргументація та інформаційні технології для правників» / укладач Н. С. Горобець. – Суми : Сумський державний університет, 2024. – 21 с.

Кафедра адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки ННП

ВСТУП

Поняття юридичної аргументації набуває особливого значення в процесі сучасних змін характеру юридичної діяльності. У теоретичному значенні воно містить комплекс знань про структуру, види та процес аргументування як логічної процедури, для розуміння аргументації залучають комплекс логічного знання. У практичному значенні юридична аргументація є однією з основних логічних складових юридичної техніки, що має за мету здійснення правозастосування за певними логіко-юридичними нормами.

Сучасна теорія юридичної аргументації поєднує знання формально-логічних теорій загальнотеоретичного значення зі змістовними завданнями правознавчої теорії та юридичної практики. Відповідно до вміння аргументувати свою позицію, спростовувати доведення інших осіб є необхідною навичкою сучасного правника. В умовах діджиталізації юридичної сфери діяльності особливого значення набуває також уміння правника користуватися сучасними інформаційними технологіями.

Зважаючи на вищевикладене навчальна дисципліна «Аргументація та інформаційні технології для правників» спрямована на набуття здобувачами освіти теоретичних знань щодо історичного розвитку теорії юридичної аргументації, її моделей та видів, відмінностей між науково-теоретичним та практичним типами аргументації, характеристик аргументації в судовому спорі, правотворчості, правотлумаченні, видів логічних помилок та способів їх уникнення під час юридичної аргументації, поняття та видів інформації, особливостей інформаційно-пошукових баз даних, державних реєстрів, реєстрів, що містять судову практику, недержавних сервісів відкритих даних тощо, а також формування в них умінь та навичок із доведення та спростування, роботи з реєстрами, базами даних та іншими електронними сервісами в сучасній юридичній практиці.

Навчальним курсом «*Аргументація та інформаційні технології для правників*» передбачено читання лекцій, проведення практичних занять, а також складання іспиту для здійснення перевірки засвоєних студентами знань.

Навчальна програма передбачає виконання:

1) практичних завдань, що надають здобувачам можливість певною мірою оволодіти практикою юридичної аргументації та навичками роботи з інформаційними технологіями;

2) завдання для спільної роботи щодо збору, аналізу, узагальнення інформації, підготовки та оформлення результату у вигляді мультимедійної презентації, її демонстрація з метою набуття навичок роботи в команді, публічного виступу тощо;

3) завдань для дискусій та обговорень, у межах яких здобувачі можуть не лише висловити свою думку щодо поставленого питання, але одночасно з викладачем обговорити та оцінити виступ своїх колег.

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

- Тема 1. Вступ до теорії та практики юридичної аргументації.
- Тема 2. Доведення та спростування в юридичній аргументації.
- Тема 3. Логічні операції та риторичні прийоми в юридичній аргументації.
- Тема 4. Логіка спору. Софістичний спір.
- Тема 5. Особливості юридичної аргументації в правотворчості.
- Тема 6. Юридична аргументація в судах загальної юрисдикції.
- Тема 7. Особливості юридичної аргументації в практиці ЄСПЛ.
- Тема 8. Особливості юридичної аргументації в право тлумаченні.
- Тема 9. Загальні положення щодо використання інформаційних технологій у практичній діяльності сучасного правника.
- Тема 10. Поняття та можливості відкритих правничих баз даних.
- Тема 11. Особливості роботи з державними реєстрами як джерелом публічної інформації.
- Тема 12. Особливості роботи з реєстрами, що містять судову практику.
- Тема 13. Електронне судочинство.
- Тема 14. Особливості роботи з недержавними відкритими базами даних.
- Тема 15. Вебсайти органів державної влади та органів місцевого самоврядування як джерело публічної інформації.
- Тема 16. Технології та електронні сервіси в сучасній юридичній практиці.

ТЕМА 1. ВСТУП ДО ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ ЮРИДИЧНОЇ АРГУМЕНТАЦІЇ

План

1. Поняття та значення юридичної аргументації.
2. Генезис теорії юридичної аргументації.
3. Поняття та ознаки юридичної аргументації.
4. Моделі та види юридичної аргументації.
5. Склад (корпус) юридичної аргументації.

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте особливості появи та розвитку теорії юридичної аргументації.
2. У чому полягає зміст концепції «нової риторики» Х. Перельмана?
3. Що ви розумієте під поняттям «аргументація», «юридична аргументація»?
4. Які ознаки юридичної аргументації?
5. Що є об'єктом юридичної аргументації в практичному значенні?
6. Наведіть основні класифікації юридичної аргументації.
7. Розкрийте зміст та недоліки дедуктивного типу юридичної аргументації.
8. Назвіть особливості індуктивного типу юридичної аргументації.
9. У чому полягає специфіка герменевтичного типу юридичної аргументації?
10. Як ви розумієте когерентний тип юридичної аргументації? Які аспекти єдності (когерентності) охоплює цей тип юридичної аргументації?

Завдання для дискусій та обговорень

До середини ХХ ст. в теорії аргументації виділяли дві моделі: логічну й риторичну. Важливою відмінністю між логікою та риторикою є те, що в логіці аргументацію пов'язують із доказуванням, а в риторичній – із переконанням. Поняття переконання хоч і близьке за своєю природою до доказування, але не ідентичне йому. У разі логічного доказування обов'язковою вимогою є істинність наведених аргументів, тоді як у риториці аргументації – їх правдоподібність. Адже використання точних знань у промові ще не є гарантією переконання аудиторії, оскільки оцінити промову, що ґрунтується на знанні може лише освічений чи спеціально підготовлений слухач, тому ритору доводиться пристосовуватися до рівня підготовки аудиторії. За своєю природою переконання ширше за доказування. Так, прокурор у своїй промові може повністю довести вину підсудного, а суддя, взявши до уваги аргументи захисту, винести виправдувальний вирок.

Зважаючи на вищевикладене, а також користуючись загальнодоступними джерелами, дайте відповідь на питання, наведені нижче.

1. Які ознаки вирізняють правову аргументацію від інших різновидів аргументації?
2. Чим відрізняється правова та юридична аргументація?
3. Чи тотожні поняття «аргументування», «обґрунтування», «мотивування», «доведення», «пояснення»?
4. До якої з моделей (риторична чи логічна) належить правова аргументація?

ТЕМА 2. ДОВЕДЕННЯ ТА СПРОСТУВАННЯ В ЮРИДИЧНІЙ АРГУМЕНТАЦІЇ

План

1. Поняття та логічний механізм доведення.
2. Правила доведення. Види доведення.
3. Критика в юридичній аргументації.
4. Поняття та логічна структура спростування. Види спростування.
5. Докази та оцінювання їх прийнятності в юридичній аргументації.
6. Експертна оцінка в юридичній аргументації.

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте зміст поняття «склад юридичної аргументації».
2. Як ви розумієте поняття «аргументувальна ситуація»?
3. Хто є суб'єктом юридичної аргументації? Наведіть приклади.
4. У чому полягає мета юридичної аргументації?
5. Що є об'єктом юридичної аргументації?
6. Назвіть об'єкт юридичної аргументації.
7. Розкрийте особливості змісту юридичної аргументації.
8. Як ви розумієте поняття «доведення (доказ)» у юридичній аргументації?
9. Що є тезою доведення? Якими вимогам вона повинна відповідати?
10. Що є аргументом? Які види аргументів існують?
11. У чому полягає сутність демонстрації як елементу механізму доведення?
12. Які форми доведення можуть бути використані в юридичній аргументації?
13. У чому полягає сутність критики? Розкрийте особливості видів критики.
14. Розкрийте поняття спростування в юридичній аргументації.
15. Чим відрізняється пряме й непряме спростування в юридичній аргументації?

Завдання для дискусій та обговорень

Проблема обґрунтування виникає в будь-якій сфері людської діяльності, оскільки для неї завжди потрібно мати якусь підставу, пошук якої можна розуміти і як спробу знайти причини чи з'ясувати мету (мотиви) якоїсь дії чи події, а також як пошук підтвердження істинності висловленого твердження. Тому, на думку науковців, одним з основних видів обґрунтування вважають аргументацію, тобто повне (точне) або часткове (неточне) обґрунтування якого-небудь твердження з використанням інших тверджень. Центральними поняттями загальної теорії аргументації є: переконання, стиль аргументації, контекст аргументації, спосіб аргументації, аудиторія, діалог, доказ, істинність тощо. Указані поняття в юридичній науці тлумачаться по-різному, що обумовлює низку підходів до їх розуміння та класифікації, що зі свого боку ускладнює виокремлення лише одного підходу.

Зважаючи на вищевикладене, а також користуючись загальнодоступними джерелами, дайте відповідь на питання наведені нижче.

1. У чому різниця між простою, складною та множинною аргументацією?

2. Чи можна вважати критику обов'язковим елементом аргументації? І чим вона відрізняється від спростування?

ТЕМА 3. ЛОГІЧНІ ОПЕРАЦІЇ ТА РИТОРИЧНІ ПРИЙОМИ В ЮРИДИЧНІЙ АРГУМЕНТАЦІЇ

План

1. Загальнологічні підстави юридичної аргументації.
2. Мереологія практичного мислення.
3. Діалог в юридичній аргументації.
4. Комплекс «запитання-відповідь» у юридичній аргументації.

Питання для самоконтролю

1. У чому полягає відмінність між теоретичним та практичним мисленням?
2. Розкрийте зміст поняття «мереологічна множина».
3. Дайте визначення поняття «мереологічне визначення».
4. Які існують види мереологічних визначень?
5. Що є діалогом? Які види діалогів на сьогодні існують?
6. Які вимоги повинні бути додержані для того щоб діалог був вдалим?
7. Що є запитанням? Які види запитань існують?
8. Назвіть помилки пов'язані з формулюванням запитань.
9. Які правила допомагають уникнути помилок у запитаннях?
10. Що є відповіддю? Які види відповідей існують?

Завдання

Визначте тип та вид запитання

Чи можливо, щоб держава обходилася без права?

Хто відповідає за пожежну безпеку на цьому підприємстві?

Чи є Петро спадкоємцем Івана та Марії?

Чому не вдалося розкрити цей злочин?

Що вас змусило укласти цей договір?

Чи зрозумілі вам ваші права та обов'язки?

Як підозрюваний потрапив у приміщення?

Хто скоїв цей злочин?

Які санкції застосовують до боржника в разі порушення виконання зобов'язання?

Чи усвідомлюєте ви правові наслідки визнання фізичної особи недієздатною?

Зразок виконання завдання. Запитання «Де був підозрюваний під час скоєння злочину – у Харкові чи Запоріжжі?» є запитанням II типу, тобто це запитання на рішення, оскільки воно формулюється щодо окремих частин, а не всієї пропозиційної підстави. Це запитання є складним, оскільки його підставою є складне пропозиційне ядро. Зазначене запитання побудовано на основі сильної диз'юнкції, оскільки йде мова про необхідність дати стверджувальну відповідь щодо того, де саме перебував підозрюваний під час скоєння злочину у Харкові чи

Запоріжжі, знаходитись одночасно у двох містах він однозначно не міг. Із семантичного погляду – залежно від виду пропозиційної підстави – це категоричне запитання. Залежно від практичних завдань, які вирішує запитувач, це запитання є закритим, оскільки останнє передбачає лише одну відповідь у формі «так» чи «ні», або максимально коротку та інформативну відповідь. У цьому разі відповідь на поставлене запитання матиме такий вигляд: «у Харкові» або «у Запоріжжі».

ТЕМА 4. ЛОГІКА СПОРУ. СОФІСТИЧНИЙ СПІР

План

1. Поняття та види спору: дискусія, диспут, дебати, полеміка.
2. Поняття софістичного спору.
3. Поняття та типи софістичних помилок.
4. Виверти в спорах.

Питання для самоконтролю

1. Як ви розумієте спір?
2. У чому різниця між дискусією, диспутом, полемікою та дебатами?
3. Які існують види юридичних спорів?
4. У чому полягає відмінність між спорами «щодо істинності думки» та «щодо способу доказування»?
5. Які існують причини софістичних помилок?
6. Що є логічним вивертом?
7. Наведіть приклади софізмів непослідовності або неправильного міркування.
8. Наведіть приклади софізмів з помилковою аргументацією.
9. Які існують психологічні виверти?
10. Які організаційні виверти вам відомі?

Завдання для дискусій та обговорень

Сьогодні виникає питання: чи потрібно ознайомлюватися з нечесними прийомами впливу на аудиторію та чи не спонукає це ораторів до використання таких прийомів. Спостереження підтверджують, що, оратори вживають у промові софізми, не розуміючи, що вдаються до обману аудиторії. Особливо часто використовують «дамський аргумент», нав'язаний наслідок, інсинуація, передбачення підстави. Але в юридичній практиці незнання не звільняє від відповідальності. Тому розгляд недозволених прийомів і їх кваліфікація як неприпустимих допомагає надійніше вберегти початківців ораторів від їх використання. Утім, якщо оратор використовує софізми, це дає право рішуче засуджувати його дії, незважаючи на ненавмисний характер цього вчинку. Водночас є й інша сторона такого прийому. Як уже було зазначено, до софізмів вдаються досить активно. Ясно, що риторично підготовлені слухачі повинні вміти розпізнавати нечесні прийоми, не даючи себе ввести в оману. Як свідчить відомий афоризм, «попереджений – значить, озброєний».

Зважаючи на вищевикладене а також користуючись загальнодоступними джерелами, дайте відповідь на питання що є софізмом? Це прийом, що допомагає в

спори, чи безглузді міркування, що не дають ніякої відповіді й тому не мають цінності?

ТЕМА 5. ОСОБЛИВОСТІ ЮРИДИЧНОЇ АРГУМЕНТАЦІЇ В ПРАВОТВОРЧОСТІ

План

1. Поняття та ознаки правотворчості. Правотворчі акти.
2. Правова аргументація на етапі підготовки проекту нормативного акта.
3. Правова аргументація на етапі попереднього розгляду та прийняття проекту нормативного акта.

Питання для самоконтролю

1. Як ви розумієте поняття «правотворчість»? Назвіть ознаки правотворчості.
2. У чому полягає мета правотворчості?
3. Які стадії правотворчості вам відомі?
4. Що є правотворчим актом? Назвіть ознаки правотворчого акта.
5. Розкрийте особливості правової аргументації на етапі підготовки проекту нормативного акта.
6. В чому полягає аргументація формальних параметрів джерел права?
7. Як ви розумієте аргументування правильності структурно-реквізитних параметрів джерел права?
8. Назвіть особливості аргументації проекту регуляторного акта згідно з положеннями Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності».
9. Розкрийте особливості правової аргументації на етапі попереднього розгляду проекту нормативного акта.
10. Розкрийте особливості правової аргументації на етапі прийняття нормативного акта.

Завдання

На сайті Верховної Ради відкрийте вкладку «Законотворчість», далі «Законопроекти» та «Пошук за реквізитами». За назвою знайдіть Проект Закону України «Про медіа» від 02.07.2020 р. № 2693-д. Відкрийте Пояснювальну записку, ознайомтесь з її змістом та з'ясуйте, подані нижче питання.

1. До якого виду нормативних актів (обслуговуючі чи регулятивні) належить законопроект?
2. Як обґрунтовано соціальну проблему для вирішення якої прийнято законопроект?
3. Як нові положення законопроекту узгоджуються з чинною системою джерел права та наявними нормативно-правовими приписами?
4. Як обґрунтовано юридичні наслідки прийняття законопроекту?
5. Які змістовні параметри законопроекту (зміни, які пропонуються)?
6. Які формальні параметри законопроекту (структура, ініціатор)?
7. Як узгоджуються норми передбачені законопроектом із чинними приписами?

8. Чи відповідає зміст законопроекту вимогам щодо застосування правової термінології (її однозначність) та стилістики (прості мовні конструкції, стислість, зрозумілість)?

9. Які особливості фінансово-економічного обґрунтування законопроекту?

10. Які аргументи свідчать на користь прийняття законопроекту зважаючи на його зміст?

Зразок виконання завдання. Як саме обґрунтовано соціальну проблему для вирішення якої прийнято Проект Закону України про внесення змін до Закону України «Про лікарські засоби» щодо державної реєстрації лікарських засобів під зобов'язання?

Законопроектом передбачено, що Директива 2001/83/ЕС Європейського Парламенту та Ради «Кодекс Співтовариства відносно лікарських засобів» передбачає реєстрацію лікарського засобу «під зобов'язання» у разі, якщо заявник може довести, що в нього відсутні можливості для надання повних даних про ефективність і безпеку лікарського засобу за нормальних умов застосування з об'єктивних причин. Оскільки в умовах пандемії COVID-19 існує необхідність у створенні належних умов для забезпечення можливості екстреного медичного застосування окремих лікарських засобів «процедура реєстрації під зобов'язання» є необхідною. Відповідно цей законопроект спрямований на вирішення такої проблеми як відсутність правового поля для здійснення державної реєстрації вакцин для профілактики COVID-19.

ТЕМА 6. ОСОБЛИВОСТІ ЮРИДИЧНОЇ АРГУМЕНТАЦІЇ В СУДОВОМУ ПРОЦЕСІ

План

1. Особливості юридичної аргументації в судовому процесі.
2. Особливості юридичної аргументації учасників судового процесу.
3. Поняття судового рішення. Вимоги до судових рішень.
4. Умотивованість судового рішення.

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте зміст поняття «судова аргументація».
2. Назвіть стадії аргументації в судовому процесі.
3. Який тип аргументації використовується в судах загальної юрисдикції?
4. Як ви розумієте діалогічність «змагальність» судової суперечки?
5. Що являє собою прийом раціональної дискусії в судовій аргументації?
6. Розкрийте особливості юридичної аргументації судді.
7. Розкрийте особливості юридичної аргументації адвоката.
8. У чому полягає елемент досудовості в юридичній аргументації адвоката?
9. Розкрийте особливості юридичної аргументації прокурора.
10. Розкрийте зміст поняття «судове рішення» та вимоги до нього.
11. Розкрийте особливості судового рішення в цивільному судочинстві.
12. Які існують особливості судового рішення в кримінальному судочинстві?

Завдання для спільної роботи

1. У Єдиному державному реєстрі судових рішень знайдіть рішення Зарічного районного суду м. Суми в справі № 591/8833/21 (2022 р.) та ознайомтесь із його змістом.

2. Визначте суб'єкти аргументації та обрану ними тактику аргументації (активну, пасивну) в чому вона проявляється.

3. З'ясуйте особливості правової аргументації сторін судового процесу, зокрема визначте на які аргументи сторони посилаються для доведення своєї позиції (усні, письмові аргументи, норми законодавства, судова практика тощо).

4. З'ясуйте особливості правової аргументації судді, наприклад: а) визначте як суд оцінив аргументи сторін; б) яка позиція на переконання судді є переважаючою та чим це підтверджується; в) які аргументи суддя наводить для мотивування судового рішення; г) чи використовує суддя судову практику для аргументації своєї позиції; ґ) чи використовує суддя міжнародні інструменти (конвенції, пакти, інші міжнародні договори, статuti, декларації, резолюції, рекомендації) або посилається на практику ЄСПЛ для аргументації своєї позиції тощо.

5. Визначте вступну, описову, мотивувальну та резолютивну частини рішення суду.

6. Виконане завдання оформіть у формі мультимедійної презентації (не менше 10 слайдів).

ТЕМА 7. ОСОБЛИВОСТІ ЮРИДИЧНОЇ АРГУМЕНТАЦІЇ В ПРАКТИЦІ ЄСПЛ

План

1. Правовий статус практики ЄСПЛ у судовій системі України.
2. Правова позиція ЄСПЛ.
3. Аргументування та види аргументувальних конструкцій у практиці ЄСПЛ.

Питання для самоконтролю

1. Що є судовою практикою ЄСПЛ?
2. Розкрийте особливості судової практики ЄСПЛ як джерела права.
3. Як ви розумієте поняття «правова позиція ЄСПЛ»?
4. У чому різниця між правовою позицією та правовим аргументом у практиці ЄСПЛ?
5. Які види правових позицій ЄСПЛ вам відомі?
6. Що є методологічним підґрунтям для аналізу правових позицій ЄСПЛ?
7. Розкрийте зміст аргументу зі встановленої норми в практиці ЄСПЛ.
8. У чому полягає особливість аргументу із прецеденту в практиці ЄСПЛ?
9. Розкрийте зміст аргументу вербальної класифікації в практиці ЄСПЛ?
10. Яка аргументувальна конструкція набула форми «доктрини свободи розсуду держави» в практиці ЄСПЛ?

Завдання для дискусій та обговорень

Питання публічного інтересу часто використовують у сучасній українській юриспруденції. Однак забезпечення справедливого балансу між вимогами публічних інтересів і вимогами захисту основних прав людини лишається недостатньо врегульованим вітчизняним законодавством. Відповідно в разі незгоди особи з порушенням своїх прав урядом під час забезпечення вимог публічного інтересу вона може звернутися до ЄСПЛ. Останній розглянувши справу вправі визначити чи додержано в такому разі справедливого балансу між вимогами публічного інтересу та вимогами захисту основних прав людини. При цьому умови забезпечення такого справедливого балансу прямо не зазначені в тексті Європейської конвенції з прав людини, а визначаються на розсуд ЄСПЛ. Зважаючи на вищевикладене, а також користуючись загальнодоступними джерелами, дайте відповідь на питання:

1) чи можлива правова аргументація в практиці ЄСПЛ без визначення справедливого балансу між різними інтересами (публічні / приватні), різними цінностями тощо? Відповідь обґрунтуйте;

2) назвіть справи розглянуті ЄСПЛ, де було визначено баланс різних інтересів / цінностей і як це позначилося на рішенні суду. Доцільно вказати назву справи, статтю Європейської конвенції з прав людини про порушення якої йшла мова в справі, які інтереси виділив суд, який інтерес суд визначив переважаючим, яке рішення ухвалив суд.

ТЕМА 8. ОСОБЛИВОСТІ ЮРИДИЧНОЇ АРГУМЕНТАЦІЇ В ПРАВОТЛУМАЧЕННІ

План

1. Сутнісні характеристики тлумачення норм права.
2. Теорії тлумачення права та їх роль у правозастосовній практиці.
3. Способи тлумачення права та їх роль у правозастосовній практиці.
4. Критерії адекватності тлумачення норм права.

Питання для самоконтролю

1. Як ви розумієте поняття «тлумачення» та «тлумачення норм права»?
2. У чому полягає основна мета та додаткові цілі тлумачення норм права?
3. Назвіть функції правотлумачення.
4. Розкрийте особливості текстуалізму як теорії тлумачення норм права.
5. Який принцип є основою оригіналізму як теорії тлумачення норм права?
6. У чому полягає відмінність між такими теоріями тлумачення норм права як текстуалізм, оригіналізм та телеологічною теорією?
7. Які існують концепції тлумачення залежно від визначення «дійсного змісту» норми права?
8. Які існують види тлумачення норм права? Розкрийте їх зміст.
9. Назвіть прийоми логічного тлумачення норм права.
10. За допомогою яких критеріїв можна оцінити адекватність результату з'ясування змісту норми права та волі законодавця, вираженій у цій нормі?

Завдання

Використовуючи загальнодоступні доктринальні джерела визначте переваги (не менше 3) і недоліки (не менше 3) одного зі способів тлумачення норм права: граматичний, філологічний, логічний, системний, спеціальний юридичний, історичний, еволюційний, телеологічний, функціональний, герменевтичний. Одержані результати викладіть у формі таблиці.

Спосіб тлумачення	Переваги	Недоліки

Зразок виконання завдання. Визначте переваги та недоліки текстового способу тлумачення норм права.

Тлумачення норм права це інтелектуальна діяльність, спрямована на розкриття смислового змісту правових норм. Одним зі способів тлумачення норм права є текстовий, який передбачає дослідження змісту норми права з погляду її текстової форми.

Спосіб тлумачення	Переваги	Недоліки
Текстовий	Передує іншим способам тлумачення норм права	Акцентує увагу лише на тексті як об'єкті тлумачення

ТЕМА 9. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРАКТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНОГО ПРАВНИКА

План

1. Поняття та властивості інформації.
2. Види інформації.
3. Співвідношення між інформацією та даними.
4. Персональні дані.
5. Захист інформаційних даних.

Питання для самоконтролю

1. Як ви розумієте поняття «інформація»? Наведіть законодавче визначення поняття «інформація».
2. Назвіть властивості інформації.
3. Як ви розумієте таку властивість інформації як достовірність?
4. Розкрийте зміст такої властивості інформації як релевантність.
5. Які види інформації за змістом пропонує Закон України «Про інформацію»?
6. Які існують види інформації за можливістю доступу до неї?
7. Розкрийте відмінності між поняттями «дані» та «інформація».
8. Що є персональними даними?
9. Які існують види загроз для інформаційних даних?
10. Назвіть засоби захисту інформаційних даних від наявних загроз.

Завдання для дискусій та обговорень

Одним із найбільш проблемних правових питань в еру інформаційних технологій є захист персональних даних. До того ж, у світі, поглиненому глобалізацією, дані користувача однієї країни можуть використовувати треті особи з будь-якого куточка світу (зокрема незаконно). Указаний ризик не єдиний, якщо говорити про роботу з персональними даними. Відповідно захист останніх повинен бути як об'єктом правового регулювання, так і контролю з боку суспільства, для того, щоб не було зловживань. Користуючись загальнодоступними джерелами дайте відповідь на наступне питання, яким є стан, проблеми та перспективи використання персональних даних у сучасній юридичній практиці?

ТЕМА 10. ПОНЯТТЯ ТА МОЖЛИВОСТІ ВІДКРИТИХ ПРАВНИЧИХ БАЗ ДАНИХ

План

1. Поняття відкритих баз даних, їх призначення та можливість практичного використання.
2. Основні відкриті бази даних, що використовують у юридичній діяльності.
3. Правові підстави функціонування баз даних інформаційної мережі Міністерства юстиції України.
4. Юридична відповідальність за втручання в роботу відкритих баз даних.
5. Особливості роботи з відкритими інформаційними-пошуковими базами даних.

Питання для самоперевірки

1. Розкрийте зміст поняття «публічна інформація».
2. Як ви розумієте поняття «бази даних».
3. Назвіть нормативні акти, що визначають правові засади роботи з відкритими даними.
4. Назвіть найбільш використовувані в юридичній практиці бази даних.
5. Яка мета діяльності ДП «Національні автоматизовані інформаційні системи»?
6. Розкрийте особливості юридичної відповідальності за втручання в роботу відкритих баз даних.
7. У чому полягає призначення інформаційно-пошукових баз даних?
8. Розкрийте можливості інформаційно-пошукової системи «Законодавство України».
9. Розкрийте функціональні можливості інформаційно-пошукової платформи ЛІГА: ЗАКОН.

Завдання

Відкрийте інформаційно-пошукову базу даних Верховної Ради «Законодавство України» та використовуючи розділ «Термінологія законодавства» знайдіть нормативні акти, які містять поняття: «авторизація», «багаж», «верифікація», «електронний кабінет», «експерт», «інвестиційна програма», «маркування»,

«надзвичайна ситуація», «пасажир», «фінансова звітність». Класифікуйте нормативні акти за їх місцем в ієрархії законодавства України. Наведіть одержаний перелік нормативних актів із вказівкою на пункт, частину, статтю, де закріплено поняття.

ТЕМА 11. ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ З ДЕРЖАВНИМИ РЕЄСТРАМИ ЯК ДЖЕРЕЛОМ ПУБЛІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

План

1. Поняття та особливості державних реєстрів.
2. Пошукові можливості окремих державних реєстрів.

Питання для самоперевірки

1. Розкрийте зміст поняття «Єдиний державний реєстр».
2. Назвіть реєстри, що містить відомості про майнові права, їх обтяження, а також про об'єкти та суб'єктів цих прав.
3. Які реєстри містять відомості про зареєстровані виконавчі провадження, а також боржників за заборгованостями з періодичних платежів, якщо заборгованість становить понад три місяці?
4. Яка інформація відсутня в Єдиному реєстрі боржників?
5. Назвіть реєстри, що містять відомості про організації, об'єднання та формування?
6. Як одержати відомості з Єдиного реєстру підприємств щодо яких порушено провадження у справі про банкрутство?
7. Які функціональні можливості Електронного реєстру апостилів?

Завдання

Перейдіть на сайт ДП «Національні інформаційні системи», ознайомтеся з порядком ведення єдиних та державних реєстрів. Розкрийте особливості одержання інформації (витягу) з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань. Оформіть виконане завдання у форматі Word.

Зразок виконання завдання. Розкрийте особливості одержання інформації (витягу) з Реєстру громадських об'єднань.

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку ведення Реєстру громадських об'єднань» № 1212 від 19.12.2012 р. кожна фізична або юридична особа має право на вільний та безоплатний доступ до основних відомостей Реєстру через вебсайт, який веде держатель Реєстру, методом пошуку, перегляду, копіювання, друкування відомостей про: 1) громадські об'єднання зі статусом юридичної особи; 2) місцевий осередок зі статусом юридичної особи; 3) громадське об'єднання, утворене без статусу юридичної особи.

Пошук основних відомостей Реєстру через вебсайт здійснюють за: реєстраційним номером запису в Реєстрі; кодом згідно з ЄДРПОУ громадського об'єднання зі статусом юридичної особи; повним або його скороченим

найменуванням; назвою адміністративно-територіальної одиниці місцезнаходження; номером та датою видачі свідоцтва про реєстрацію (дубліката) або свідоцтва про акредитацію (дубліката); статусом громадського об'єднання та його видом; кодом згідно з ЄДРПОУ юридичної особи – засновника.

На письмові запити органів державної влади відомості з Реєстру, які не є відкритими для доступу через вебсайт, надаються реєстратором безоплатно у формі витягу з Реєстру, якщо запит зроблено у зв'язку зі здійсненням ними повноважень визначених законом.

ТЕМА 12. ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ З РЕЄСТРАМИ, ЩО МІСТЯТЬ СУДОВУ ПРАКТИКУ

План

1. Види реєстрів, що містять судову практику.
2. Особливості Єдиного державного реєстру судових рішень.
3. Особливості бази даних ЄСПЛ «HUDOC».

Питання для самоконтролю

1. Назвіть реєстри, які містять судову практику.
2. Розкрийте правові засади функціонування Єдиного державного реєстру судових рішень.
3. Розкрийте особливості виготовлення та оприлюднення електронного примірника рішення в Єдиному державному реєстрі судових рішень.
4. Які обов'язки адміністратора Єдиного державного реєстру судових рішень?
5. Назвіть переваги Єдиного державного реєстру судових рішень порівняно з іншими комерційними проєктами.
6. За якими параметрами можна здійснювати пошук документів у Єдиному державному реєстрі судових рішень?
7. Назвіть логічні оператори використання яких розширює можливості пошуку в Єдиному державному реєстрі судових рішень за контекстом.
8. До яких документів надає доступ база даних ЄСПЛ?
9. Які фільтри дозволяють звужити обсяг пошуку в базі даних ЄСПЛ?
10. Чи має база даних ЄСПЛ українськомовний інтерфейс?

Завдання

У Єдиному державному реєстрі судових рішень знайдіть рішення судів Сумської області про притягнення особи до адміністративної відповідальності за ст. 130 КУпАП за останній рік (не менше 3).

У базі даних «HUDOC» знайдіть справи, де повідомлено про порушення Україною ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (не менше 3). Результати пошукового запиту оформіть у вигляді таблиці.

Зміст завдання	Реквізити рішення суду / справи	Посилання на рішення суду / справу

ТЕМА 13. ЕЛЕКТРОННЕ СУДОЧИНСТВО

План

1. Диджиталізація судочинства в Україні: історія, сучасний стан та перспективи.
2. Вебпортал судової влади України.
3. Можливості Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи.
4. Функціонал сервісу «Електронний суд» та особливості користування ним.

Питання для самоперевірки

1. Розкрийте зміст поняття «електронний суд».
2. Що є основною метою інформатизації судів України?
3. Які завдання визначено для системи «Електронний суд»?
4. Назвіть основні елементи структури вебпорталу судової влади України.
5. Дайте визначення поняття «Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система».
6. Які функції виконує Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система?
7. Із яких модулів складається Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система?
8. Яка з підсистем Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи забезпечує автоматичне надсилання матеріалів справ до Електронних кабінетів учасників справи?
9. Як користувач авторизується в підсистемі «Електронний суд»?
10. Розкрийте функціональні можливості підсистеми «Електронний суд».

Завдання

Відкрийте сайт «Судова влада України». З'ясуйте перелік поточних і запланованих онлайн-трансляцій судових засідань. Результати пошукового запиту оформіть у вигляді таблиці.

Реквізити судової справи	Вид трансляції (поточна / планова)	Посилання

ТЕМА 14. ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ З НЕДЕРЖАВНИМИ СЕРВІСАМИ ВІДКРИТИХ ДАНИХ

План

1. Opendatabot: загальна характеристика та особливості роботи.
2. ProZorro: основні можливості пошуку інформації щодо публічних закупівель.
3. YouControl як сервіс для перевірки опонентів та юридичних компаній.

Питання для самоперевірки

1. Назвіть мету створення та функціонування сервісу Opendatabot.
2. Які розділи містить інтерфейс Opendatabot?

3. Відповідно до якого нормативного акта сервіс Prozorro є обов'язковим для центральних органів влади, монополістів та решти державних замовників?
4. Назвіть переваги Prozorro як недержавного сервісу відкритих даних.
5. Розкрийте особливості розділу «Локалізація» на головній сторінці Prozorro.
6. За якими параметрами можна здійснювати пошук на Prozorro?
7. Яка основна мета порталу YouControl?
8. Які інструменти передбачені системою YouControl дозволяють реалізувати її можливості?

Завдання

У сервісі ProZorro знайдіть тендери замовником яких є Комунальне некомерційне підприємство «Дитяча клінічна лікарня Святої Зінаїди» Сумської міської ради зі статусом «Підготовка угоди». Одержані результати (не менше 3) оформіть у вигляді таблиці за зразком.

Результат пошукового запиту	Посилання

ТЕМА 15. ВЕБСАЙТИ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ДЖЕРЕЛО ПУБЛІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

План

1. Призначення вебсайтів органів державної влади та органів місцевого самоврядування.
2. Вебсайт Верховної Ради України як політико-правового інституту держави.
3. Єдиний вебпортал органів виконавчої влади.
4. Публічна інформація на вебсайтах органів місцевого самоврядування.

Питання для самоперевірки

1. Назвіть нормативний акт, яким був взятий напрямок на розвиток національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет в Україні.
2. Розкрийте зміст поняття «публічна інформація».
3. Як забезпечується доступ громадян до публічної інформації?
4. Із яких елементів складається офіційний вебсайт Верховної Ради України?
5. Які види інформації містяться на головній сторінці вебсайту Верховної Ради України?
6. У чому полягає призначення Єдиного вебпорталу органів виконавчої влади?
7. За якими розділами можна знайти інформацію на Єдиному вебпорталі органів виконавчої влади?
8. Розкрийте особливості подання електронних петицій через Єдиний вебпортал органів виконавчої влади.
9. У чому полягає важливість існування вебсайтів органів місцевого самоврядування?

10. Яка інформація повинна бути розміщена на вебсайті органу місцевого самоврядування?

Завдання

Перейдіть на Інформаційний портал Сумської міської ради. Знайдіть рішення крайньої (позачергової) сесії Сумської міської ради. Оформіть відповідь (не менше 5 прикладів) за допомогою програми Word.

ТЕМА 16. ЕЛЕКТРОННІ СЕРВІСИ В СУЧАСНІЙ ЮРИДИЧНІЙ ПРАКТИЦІ

План

1. Електронний цифровий підпис: особливості його одержання та використання.
2. Сервіс «Дія» як спосіб одержання персональних даних у формі цифрових документів.
3. Сервіс «Електронний кабінет платника податків».
4. Вебпортал електронних послуг Пенсійного фонду України.

Питання для самоперевірки

1. Які переваги електронного цифрового підпису?
2. Які послуги можна одержати за допомогою електронного цифрового підпису?
3. Коли було вперше офіційно запущено сервіс «Дія»?
4. Розкрийте функціональні можливості сервісу «Дія».
5. Що являє собою Електронний кабінет платника податків?
6. Із яких частин складається Електронний кабінет платника податків?
7. Назвіть послуги, які можна одержати після реєстрації на порталі електронних послуг Пенсійного фонду України.

Завдання для дискусій та обговорень

Упродовж останніх років Україна здійснила прорив у диджиталізації. Не виняток сфера юридичної діяльності. Особливої актуальності питання використання інноваційних технологій набуло під час війни. Судові засідання онлайн, нічні консультації, одержання витягів та оформлення документів за кілька годин – це лише частина реалій роботи юридичної сфери на сьогодні. Дійсно, в умовах воєнного стану держава не може не реагувати на запити суспільства, відповідно одним із пріоритетних напрямків розвитку сфери юридичних послуг стала автоматизація процесів у юридичному секторі, що охоплює створення документів, аналіз уже наявних документів, матеріалів, витягів та їх ведення й збереження тощо.

Користуючись загальнодоступними джерелами визначте перспективи подальшої диджиталізації сфери юридичної діяльності, а також проблеми, які її супроводжують.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Правнича аргументація : навч.-метод. посіб. / укл. О. В. Щербанюк. Чернівці : Чернівецьк. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2021. 72 с.
2. Кругляк М. І. Аргументація (Матеріали II частини онлайн курсу «Логіка, аргументація, критичне мислення»). Київ, 2021. 257 с.
3. Тупкало В. М., Заплотинський Б. А., Аверічев І. М. Використання інфокомунікаційних технологій в юридичній діяльності : навч. посібник. Київ : Київський Ін-т інтелектуальної власності та права НУ «ОЮА», 2020. 164 с.
4. Дудаш Т. Склад (корпус) правової аргументації: загальнотеоретична характеристика. *Публічне право*. 2021. № 2(42). С. 138–148.
5. Семеніхін І. В. Логічний підхід до юридичної аргументації: аспекти розуміння. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 10. С. 46–48.
6. Кістяник В. І. Судова аргументація: особливості, порівняльний аналіз та вітчизняна і зарубіжна практика : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ : Нац. ун-т «Києво-Могилянська академія», 2021. 215 с.
7. Сковронський Д. М. Юридична аргументація як різновид юридичної комунікації. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 5. С. 228–230.
8. Ватаманюк-Зелінська У. З. Перспективи використання електронного цифрового підпису в державних структурах. *Електронне фахове наукове видання «Ефективна економіка»*. 2020. № 7. URL: 10.32702/2307-2105-2020.7.10.
9. Щербина О., Щербина Н. Мовчання як аргумент і прояв поваги в аргументації за Джоном Локом. *Sententiae*. 2019. № 2, т. 38. С. 6–18.
10. Смокович М. І. Адміністративна юстиція та електронне судочинство. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2020. № 4(33). С. 77–81.
11. Луць Л. Аргументація у правотворчій діяльності. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 5. С. 168–173.
12. Кривицький Ю. Юридична аргументація: доктринальне розуміння та методологічний потенціал. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2019. № 2 (18). С. 36–45.
13. Сало В. А. Юридична аргументація в судовій практиці Стародавнього Риму. *Науковий вісник МГУ. Серія: Юриспруденція*. 2018. № 33. С. 22–24.
14. Офіційний вебсайт Верховної Ради України. URL: <https://rada.gov.ua/>.
15. Єдині та державні реєстри. Вебпортал Міністерства юстиції України. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_22253.

Електронне видання

Методичні вказівки
до практичних занять та самостійної роботи з дисципліни
«Аргументація та інформаційні технології для правників»
для здобувачів спеціальності 081 «Право»
освітнього ступеня «бакалавр»
усіх форм здобуття вищої освіти

Відповідальний за випуск О. В. Ільченко
Редактор О. Ф. Дубровіна
Комп'ютерне верстання Н. С. Горобець

Формат 60x84/8. Ум. друк. арк. 2,44. Обл. вид. арк. 7,79

Видавець і виготовлювач
Сумський держаний університет,
вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40000
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3062 від 17.12.2007.